

(ע"ב) 'הא צריך לאמטוייה – מחלוקת ר' אליעזר ורבנן' – שלדעת ר"א אין לפסול, הואיל והולכה שניה אינה נצרכת. ונראה שגם לדעת המכשיר בהולך זר וחזר והולך כהן, דאוליגן בטר הולכה אחרונה, יהא כשר אם הולך כהן וחזר והולך זר – כיון שהולכה שניה מיותרת ואין בה כח לפסול.
 והיה מקום בסברא לומר שלר"א הולך זר וחזר והולך כהן פסול, כי הולכה שניה אין בכחה להכשיר, אך אין במשמע בגמרא תלות זאת במחלוקת ר"א וחכמים.
 ולמסקנא לא דיבר ר"א אלא בהולך לחוץ, ולא ביצא וחזר. ואולם לר' שמעון יש נפקותא בדבר בחטאות פנימיות, שאם יצא וחזר – אין חזרה שניה פוסלת, שהרי לא גרע זה מבין האולם ולמזבח, שכיון שיכול היה לשחוט שם – לא פסל (כדלעיל יד.), וכל שכן כשיצא וחזר. ויש לדון לר"ש בזר שהולך חטאות פנימיות וחזר והולך כהן כשר, וכן"ל.

פרק שני – 'כל הזבחים שקבלו דמין'

זר מנלן...' – וכן להלן הוצרכו ללימודים מיוחדים על כל שאר הפסולים המנויים במשנה, שהם מחללים עבודה.
 ואין להקשות לשיטת רבא (בריש תמורה) ש'כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד – אי עביד לא מהני', מדוע צריכים מקור לכך שעבודתם פסולה, הלא כיון שעבר על אזהרת התורה – לא תועיל עבודתו? יש לומר, כיון שמצינו בחלל שאף על פי שמוזהר שלא לעבוד, אם עבד בשוגג עבודתו כשרה, ולמדנו זאת מן הכתוב (ע' קדושין טו), הרי שגילתה תורה שלענין עבודה 'אי עביד מהני' (עפ"י רעק"א).
 ע"ש תירוץ נוסף, ובמה שהעיר על דבריו באבי עזרי (ביאת מקדש ב, ז. תליתאה). והעיר שם עוד מדוע נקט רעק"א חלל ולא נקט דינא ד'שלא לשמה' המבואר בראש המסכת שכשרים ולא עלו. וכן דין פרוע-ראש שעבד שעבודתו כשרה (סנהדרין כב:).
 וע' בספר אפריון שלמה (להגר"ש קלוגר, נדפס בספר שער המלך הל' תרומה פ"ד) שכתב כיון שלא נאמר דין 'לשמה' בלשון אזהרה ואף לא בלשון ציווי אלא רק כדיון על כשרות הקרבן – אין אומרים בכגון דא 'אי עביד לא מהני' (וע' רש"י לעיל ב: שאיסור מחשבת שלא לשמה נלמד מ'לא יחשב'. ע"ע במצוין לעיל ב).

דף טז

'מה לבעל מום שכן עשה בו קרב כמקריב. טמא יוכיח' – שלא עשה בו קרב כמקריב, שאין בהמה מקבלת טומאה בחייה (רש"י). ואם תאמר, מכל מקום לאחר שחיטה מקבלת טומאה, ואם כן מצינו אופן מסוים שהקרב כמקריב גם בטומאה [והלא בלימוד 'חדא מתרת' די בפירכא כל דהו?]
 יש לומר שגם בזר יש ענין מסוים שעשה בו קרב כמקריב – שצריך להקדיש הבהמה, ואילו שחט חולין – פסול, הרי שצריך קדושה על הקרב ועל המקריב. אלא שבבעל מום הקרב כמקריב לגמרי. ומוכן לפי זה שטמא יוכיח שלא עשה בו קרב כמקריב לגמרי, ודומה לזרות (שפת אמת).

– ואם תאמר מום שאינו פוסל בבהמה [כגון 'מרוח אשך' – שנמרחו אשכיו לרבי ישמעאל בבכורות מד:]: יוכיח, שלא בעשה בו קרב כמקריב ומחלל עבודה. ואין לומר שהפירכא היא מ'שם מום' שעשה בו קרב כמקריב, שהרי להלן אמרו 'שם יושב לא פריך' [ורק ב'אם תמצי לומר' אמרו דפריך, אבל כאן לא נחתו לדון בכך].

ונראה שמכאן יצא לו להרמב"ם (בהלכות ביאת מקדש ו,ו) שמום שאינו פוסל בבהמה אינו מחלל עבודה באדם, אעפ"י שלוקה. וזהו שפרכו בגמרא שבעל מום שמחלל עבודה עשה בו קרב כמקריב, משא"כ בשאר מומים שאינם פוסלים בבהמה קים להו לחז"ל שאינו מחלל עבודה (עפ"י באר יצחק או"ח כא).

'הצד השווה שבהן שמוזהרין ואם עבדו חיללו, אף אני אביא זר שהוא מוזהר ואם עבדו חילל. מנלן דמוזהר...' – אבל ללא אזהרה בור, אין ללמוד מבעל מום וטמא, שהרי אין מוזהרים מן הדין. וממילא אי אפשר גם ללמוד לענין חילול עבודה [בצד השווה, שהם פגומים לענין קדשים ומחללים עבודה], שיש לפרוך מה להצד השווה שבהן שכן מוזהרים, תאמר בור (כ"ג פשוט).

'מה להצד השווה שבהן שכן לא הותרו בבמה' – מפורש כאן שבעל מום וטמא אסורים לשרת בבמה. אכן יש שכתבו לענין טמא בבמה שאין הדבר מוסכם, ויש דעות בין החכמים שטמא כשר בבמה – ע' בזה במשנה למלך הל' קרבן פסח א,ג; דבר אברהם ח"ג א; חדושי הגרז"ר בענגיס ח"ב מד,ג; בית ישי קיו. חדושי הר צבי להלן נט; קרן אורה וצאן קדשים סוף מסכתין.

ולענין בעל-מום המוזהר בבמה, יש לפרש בכך את הכתוב בפרשת מומין (ויקרא, כא, כד): וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל – שלכך הוצרך הציווי לכלל ישראל [וכבר עמד כך ראב"ע, ופרש בדרך אחרת 'ולא דברי הקבלה'], להזהירם כשהם מקריבים בבמה, שלא יקריבו בעלי מומין. והטעם, לפי שכל אשר מום בו לא יקרבו גם במושב שרים ונכבדים, לכך גם בבמה אסור (כן פרש במשך חכמה שם. וע"ע בספר משנת חיים (לרחמ"י שטינברג. ב"ב תשנ"ד. סי' פג,ג) שהעיר מכמה מקומות במדרשים ומשאר ספרים).

'מה ליושב שכן פסול לעדות' – יש מן הראשונים שדייקו מלשון זו שעדות שנאמרה בישיבה, פסולה אף בדיעבד (עתוס' שצדדו בדבר. וע' שלטי הגבורים פ"ק דסנהדרין, מהרי"א ז). ואולם הרבה ראשונים חולקים וסוברים שבדיעבד כשר, שאם לא כן כיצד מכשירים בת"ח להעיד יושב משום כבוד התורה, יאמרו שלא יעיד כלל – אלא ודאי 'פסול' שאמרו כאן היינו לכתחילה (עפ"י רמב"ן שבועות ל ושאר ראשונים; שו"ת הרשב"א ח"ב סד וח"ו רה; שו"ת הריב"ש רסו. וע"ע סמ"ע יז סק"ה ובאורים ותומים שם; שו"ת חות יאיר כג; חדושי הנצי"ב כאן; ובמצוין שבועות ל ובפסחים עה).

– הפירכא מעדות לעבודה במקדש, גם סברא יש בה; בשני המקומות מצויין ומנומק בכתוב דין העמידה – ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה'; לעמוד לפני ה' לשרתו. אשר על כן אין ללמוד מיושב לזר, שהרי מצאנו חומרא בישיבה שהיא פסולה בעדות הנאמרת 'לפני ה', הלכך אין ללמוד ממנה לזר.

זיושב דכשר בבמה...' – נראה שהוא הדין עומד על גבי כלים או ע"ג רגל חברו – כשר בבמה. [ואע"פ שאמרו (ק.). שאם צריך מזבח בבמה – חציצה פוסלת, שונה שם שאם הוציף אין נחשב שמקריב על המזבח. ואע"פ שכתבו תוס' (שם) שעל גבי רגל חברו אין דרך שירות בכך, נראה שבבמה אין לחוש בכך] (עפ"י חזון איש זבחים כ (ב), ז).